

Jerzy Jamiołkowski

POSTĘPOWANIE UPADŁOŚCIOWE W ŚWIELE DANYCH STATYSTYCZNYCH DLA WOJEWÓDZTWA BYDGOSKIEGO W LATACH 1991-1997

1. Uwagi wprowadzające

Zasadnicze zmiany ustrojowe, które dokonały się w Polsce po 1989 r. spowodowały definitywne odejście od systemu gospodarki centralnie sterowanej na rzecz gospodarki wolnorynkowej. Tym doniosłym i skomplikowanym procesom politycznym, ekonomicznym i społecznym towarzyszy wzrost znaczenia prawa cywilnego, a zwłaszcza tych jego dziedzin, które w sposób szczególny związane są z mechanizmami rynkowymi, tj. prawa handlowego i prawa upadłościowego¹. Obydwie te dziedziny w okresie powojennym były długo właściwie martwymi działami prawa.

Renesans instytucji upadłości oraz prawa upadłościowego związany jest ze zjawiskami uznawanymi za ogólne przesłanki selekcji przedsiębiorców, a mianowicie:²

- a) wyodrębnieniem własności,
- b) stosowaniem kryterium wielkości nadwyżki finansowej jako jedyne miernika oceny powodzenia przedsięwzięć gospodarczych,
- c) występowaniem konkurencji jako instrumentu wzmacniającego procesy weryfikacji i selekcji,
- d) brakiem interwencji zewnętrznej w postaci pomocy państwa lub innych instytucji.

Instytucja upadłości i postępowania upadłościowego jest uregulowana przepisami rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24.10.1934 r. – Prawo upadłościowe³.

Ze względu na dużą niejednorodność prawa upadłościowego oprócz tego rozporządzenia, dziedzinę tę normuje szereg przepisów znajdujących się w innych aktach prawnych⁴.

Ostatnio dokonano obszernej nowelizacji prawa upadłościowego⁵. Zmiany te dotyczyły 37 artykułów spośród 229 artykułów obowiązującego prawa upadłościowego, a także dodano 4 nowe artykuły. Nowelizacja ta miała na celu stworzenie spójnego systemu postępowania upadłościowego, z ograniczeniem do minimum zasady odrębności proceduralnej, a także zwiększenie presji na dłużnika, aby ten z chwilą rzeczywistego zaprzestania płacenia długów zgłaszał wniosek o upadłość lub układ. Wymagało to więc wzmocnienia zasady rzetelności i racjonalności postępowania upadłościowego⁶.

W tym celu ustawodawca stworzył podstawy do wymuszenia na bankrutujących przedsiębiorcach terminowego zgłaszania wniosku o ogłoszenie upadłości i utrudnienia w ewentualnym „wyprowadzaniu” mienia z przedsiębiorstwa tuż przed ogłoszeniem upadłości, przyspieszenia postępowania upadłościowego w obu jego fazach, wyjaśniania wątpliwości co do interpretacji niektórych przepisów prawa upadłościowego znowelizowanych w 1991 r. oraz bardziej sprawiedliwego podziału funduszy masy⁷. Należy jednak zaznaczyć, że nowelizacja prawa upadłościowego stworzyła jedynie korzystniejsze warunki na poziomie oddziaływania norm prawnych. Skuteczność i efektywność systemu prawnego zależy także od kultury prawnej społeczeństwa oraz od organizacji i intelektualnej mocy organów wymiaru sprawiedliwości⁸.

Jeżeli uwzględnimy fakt, że zgodnie z danymi Wydziału Statystyki Ministerstwa Sprawiedliwości w latach 1991-1993 nastąpił ogromny wzrost wpływu do sądów wniosków o ogłoszenie upadłości, to obrazuje to najlepiej, jak ważną rolę odgrywa postępowanie upadłościowe w sterowaniu procesami zachodzącymi w gospodarce wolnorynkowej. O ile w 1990 r. wpłynęło jedynie 149 takich spraw, o tyle w 1991 r. złożono ich już 1250, w 1992 – 3661, a w 1993 r. – 5249.

W artykule tym podejmuję próbę analizy postępowania upadłościowego w świetle danych statystycznych dla województwa bydgoskiego w latach 1991-1997. W celu dokonania pełnej analizy, byłoby wskazane, aby dane te obejmowały jak największy przedział czasu, gdyż w ten sposób można najlepiej przedstawić dynamikę procesów zachodzących w omawianym zagadnieniu. Jednak ze względu na niepełność danych statystycznych z lat 1989-90 i ich fragmentaryczność, zdecydowałem się na zestawienie informacji o postępowaniu upadłościowym w woj.

bydgoskim w latach 1991-1997. Analizę tę warto jednak poprzedzić krótką chociażby charakterystyką istoty i funkcji postępowania upadłościowego.

2. Istota i funkcje postępowania upadłościowego

Upadłość jako instytucję prawną należy odróżnić od postępowania upadłościowego, które normuje sposób jej przeprowadzenia i polega na podejmowaniu czynności procesowych przez organy sądowe i innych uczestników postępowania, a w szczególności przez syndyka, wierzycieli i dłużnika⁹.

Prawo upadłościowe zawiera zarówno normy prawa materialnego, jak i normy prawa procesowego. Postępowanie upadłościowe stanowi odrębny rodzaj sądowego postępowania cywilnego obok postępowania rozpoznawczego, pomocniczego, egzekucyjnego i międzynarodowego postępowania cywilnego. Prawo upadłościowe odwołuje się do przepisów k.p.c. tylko w takim zakresie, w jakim samo danej kwestii nie reguluje. Z mocy art. 68 prawa upadłościowego należy w tym postępowaniu stosować jedynie odpowiednio przepisy k.p.c.¹⁰.

Czym jest prawo upadłościowe w sensie jurystycznej istoty?

Postępowanie upadłościowe najbardziej zbliżone jest w swej istocie do postępowania egzekucyjnego, ponieważ jedno i drugie stanowi przymusowy sposób realizacji norm prawa materialnego w zakresie stosunków cywilnoprawnych. Pomędzy tymi postępowaniami występują jednak poważne różnice¹¹. Zgodnie z definicją K. Lubńskiego, egzekucja jest to zastosowanie przez powołane do tego organy państwowe przewidzianych prawem środków przymusu w celu uzyskania na podstawie tytułu wykonawczego należnego wierzycielowi świadczenia¹².

Egzekucja jest zawsze skierowana do określonych praw majątkowych dłużnika na rzecz i w interesie jednego wierzyciela i z tego względu nazywana jest egzekucją singularną. Natomiast upadłość określa się jako egzekucję o uniwersalnym charakterze. W toku bowiem postępowania upadłościowego następuje zajęcie i spieniężenie całego majątku upadłego dłużnika w celu zaspokojenia jego wierzycieli w zależności od kategorii wierzytelności i proporcjonalnie do ich wielkości. Można zatem stwierdzić, że w świetle prawa upadłościowego podstawową funkcją upadłości jest zabezpieczenie interesów wierzycieli wobec nadmiernie zadłużonego przedsiębiorcy. Decydujące znaczenie w tych kwestiach mają bowiem względy

ekonomiczne, a zwłaszcza mechanizmy rynkowe eliminujące danego przedsiębiorcę z obrotu gospodarczego¹³.

Charakter norm prawa upadłościowego pozwala na wyróżnienie w nim z jednej strony prawa materialnego upadłościowego, z drugiej zaś prawa procesowego upadłościowego (postępowania upadłościowego)¹⁴. Postępowanie upadłościowe składa się z dwóch stadiów:

- 1) postępowania o ogłoszenie upadłości (art. 8 – 17 pr.up.),
- 2) właściwego postępowania upadłościowego (art. 64 – 229 pr.up.).

Postępowanie o ogłoszenie upadłości jest w swej istocie postępowaniem rozpoznawczym, w którym również pojawiają się elementy postępowania zabezpieczającego. Zgodnie z art. 12 § 1 pr.up. przed rozstrzygnięciem wniosku o ogłoszenie upadłości sąd może na żądanie wierzyciela wydać zarządzenie tymczasowe jakie uzna za stosowne, celem zabezpieczenia majątku dłużnika. Zarządzenia tymczasowe mogą być wydane w toku całego postępowania o ogłoszenie upadłości¹⁵.

Głównym celem postępowania na tym etapie jest ustalenie, czy wskazany przez wnioskodawcę przedsiębiorca ma zdolność upadłościową i czy są spełnione przesłanki do ogłoszenia upadłości. Ponadto sąd może badać, oprócz spraw związanych z zabezpieczeniem roszczeń, czy są środki na koszty postępowania (art. 11 pr.up.). Jest to postępowanie, które nie ma charakteru kontradiktoryjnego¹⁶. W związku z jego rozpoznawczym charakterem stosuje się w nim zgodnie z art. 68 pr.up. przepisy k.p.c. o procesie w sposób odpowiedni, natomiast w sprawach o zabezpieczenie roszczeń, także odpowiednio art. 730-757 k.p.c.

Drugie stadium postępowania upadłościowego łączy w sobie elementy postępowania rozpoznawczego i egzekucyjnego. Dlatego też, ze względu na treść przepisu art. 68 pr.up. we właściwym postępowaniu upadłościowym należy odpowiednio stosować zarówno przepisy k.p.c. o postępowaniu rozpoznawczym, jak i przepisy o postępowaniu egzekucyjnym¹⁷. W tej fazie postępowania upadłościowego można wyróżnić dwa zespoły działań obligatoryjnych i jeden fakultatywny:

- a) czynności związane z dochodzeniem roszczeń przez wierzycieli w postępowaniu upadłościowym. Początkiem dla tego zespołu działań jest zgłoszenie wierzytelności (art. 150 i nast. pr.up.), które pełni funkcję wytoczenia powództwa w procesie cywilnym¹⁸, a następnie obejmuje czynności związane z rozpoznaniem zgłoszonych roszczeń. Kończą się te czynności ustaleniem listy wierzytelności (art. 169, 170 pr.up.). Lista ta odpowiada wyrokowi w procesie cywilnym¹⁹.

b) działania związane z objęciem zarządu masy upadłości przez syndyka, zarządzanie tą masą, a także likwidacja masy upadłości oraz podział funduszków masy. Czynności te mają właściwie charakter czynności egzekucyjnych²⁰.

c) zespół działań o charakterze fakultatywnym związanych z zawarciem układu upadłego z wierzycielami nieuprzywilejowanymi. Zawarcie układu zapobiega likwidacji przedsiębiorstwa upadłego, co może okazać się bardziej opłacalne dla wierzycieli niż upadłość dłużnika.

Charakter prawny układu jest przedmiotem sporu w doktrynie. Jedni uważają, że stanowi on swego rodzaju umowę upadłego z wierzycielami, natomiast inni twierdzą, że jego konstrukcja prawna jest bliższa orzeczeniu sądowemu²¹. Zdaniem M. Allerhanda układ polega na orzeczeniu sądu, które opiera się na ujawnionej przez większość wierzycieli woli²².

Zaistniały spór jest konsekwencją złożonego charakteru układu, gdyż jest to szczególny akt prawny, na który składa się kilka elementów. Można do nich zaliczyć oświadczenie woli upadłego zawarte w zgłoszonych propozycjach układowych, oświadczenie woli złożone na zgromadzeniu przez odpowiednią liczbę wierzycieli oraz orzeczenie sądu zatwierdzające układ²³.

Wprowadzając możliwość zawarcia, w toku postępowania upadłościowego, układu upadłego z wierzycielami ustawodawca ustanowił jednak warunki dopuszczalności takiego układu, ograniczył niektórym upadłym możliwość zawarcia układu, a także unormował zakres wierzytelności, które tym układem mogą być objęte. Z powyższych względów układ upadłego z wierzycielami, który zostanie zawarty w toku postępowania upadłościowego jest częścią prawa upadłościowego a nie układowego²⁴.

Specyfika postępowania upadłościowego, które łączy w sobie elementy postępowania rozpoznawczego i wykonawczego, wymaga istnienia wielu wierzycieli, nie zawsze znanych od początku postępowania. Okoliczności te uzasadniają wprowadzenie rozwiązań strukturalnych postępowania, znacznie różniących się od rozwiązań ogólnie przyjętych w procesie cywilnym oraz w sądowym postępowaniu egzekucyjnym. Przykładowo można tu wymienić system zawiadamiania uczestników postępowania, bieg postępowania, posiedzenie sądowe, system organów postępowania upadłościowego, wierzycieli i innych uczestników postępowania, czy też ustanowienie takich organów wierzycieli jak zgromadzenie wierzycieli, czy też rada wierzycieli²⁵.

Ogłoszenie upadłości, a także czynności syndyka i innych uczestników postępowania wywołują szereg skutków o trwałym charakterze w sferze prawa mate-

rialnego zarówno upadłego, wierzycieli i osób trzecich. Stosownie do treści przypisu art. 225 pr.up. zmiana stosunku prawnego, która zaszła na podstawie przepisów prawa upadłościowego, obowiązuje upadłego i drugą stronę również po umorzeniu lub ukończeniu postępowania.

Z tego względu w prawie upadłościowym wyróżnić należy prawo materialne upadłościowe, które reguluje materialnoprawne skutki ogłoszenia upadłości oraz skutki innych działań podjętych w toku postępowania upadłościowego²⁶. Można tu wymienić przykładowo skutki ogłoszenia upadłości co do osoby upadłego, majątku i zobowiązań upadłego, wpływ ogłoszenia upadłości na stosunki majątkowe między małżonkami, na toczące się postępowania czy też bezskuteczność i zaskarżanie czynności upadłego.

3. Analiza danych statystycznych

1. Największy wpływ wniosków o ogłoszenie upadłości miał miejsce w latach 1992-1993. Wynikało to z ogólnej sytuacji ekonomicznej kraju, a w szczególności z wysokiego oprocentowania kredytów bankowych i ze zmiany kursu walut. O ile w 1991 r. wpłynęło do sądu 60 wniosków, o tyle w 1992 r. złożono ich już 132, w 1993 r. – 149, w 1994 r. – 121, w 1995 r. – 79, w 1996 r. – 90, a w 1997 r. już tylko 62.

Większa liczba wniosków wpływała od dłużników niż od wierzycieli, jedynie w roku 1994 liczba wniosków dłużników w stosunku do ogólnego wpływu wyniosła 47,93 %. Największy procentowy udział wniosków dłużników miał miejsce w roku 1996 i wynosił 83,33 %. W roku 1991 uwzględniono 20 % wniosków o ogłoszenie upadłości, a oddalono 8,3 %, w roku 1992 uwzględniono aż 75 wniosków, co stanowi 56,8 % ogólnego wpływu, a oddalono 9,8 % wniosków. W roku 1993 uwzględniono 12,8 % wniosków, oddalono zaś 18,1 %, w 1994 roku uwzględniono 19,8 %, a oddalono 18,2 %, w 1995 roku uwzględniono 11,4 % wniosków, oddalono zaś aż 24,1 % wniosków. W roku 1996 uwzględniono 50 %, a oddalono 23,8 % wniosków, natomiast w roku 1997 uwzględniono 33,8 %, oddalono zaś 12,3 % wniosków o ogłoszenie upadłości (tabela 1).

Tabela 1. Wpływ i załatwianie wniosków o ogłoszenie upadłości w Sądzie Rejonowym – Sądzie Gospodarczym w Bydgoszczy w okresie od 1 stycznia 1991 r. do 31 grudnia 1997 r.

Lata	Wpływy				Sposób załatwienia					Pozostało na okres następny
	Ogółem	Wnioski dłużników		Wnio- ski wierzy- cieli	Ogółem	Merytorycznie				
			%			Uwzględ- niono	%	Od- da- lono	%	
1991	60	40	66,70	20	17	12	20,0	5	8,3	50
1992	132	85	64,39	47	88	75	56,8	13	9,8	94
1993	149	76	51,01	73	121	19	12,8	27	18,1	122
1994	121	58	47,93	63	105	24	19,8	22	18,2	138
1995	79	62	78,48	17	60	9	11,4	19	24,1	157
1996	90	75	83,33	15	84	42	50,0	20	23,8	163
1997	62	39	62,90	23	65	22	33,8	8	12,3	160

Źródło: Wydział Statystyki Ministerstwa Sprawiedliwości, repertorium sądowe, akta spraw.

2. Dane statystyczne zamieszczone w tabeli 2 obrazują wpływ i sposoby załatwiania wniosków o ogłoszenie upadłości w Sądzie Rejonowym – Sądzie Gospodarczym w Bydgoszczy z uwzględnieniem decyzji podjętych w latach następnych w okresie od 1 stycznia 1991 r. do 31 grudnia 1997 r. Uzyskanie pełnych danych o sposobach załatwiania wniosku, a więc o ogłoszeniu upadłości, oddaleniu wniosku, zwrocie wniosku, odrzuceniu wniosku, umorzeniu postępowania, czy też ukończeniu postępowania wymagało sięgnięcia do akt sądowych niektórych spraw.

Z danych statystycznych wynika, że w latach 1991-1995 zwiększała się liczba zwrotów wniosków, nawet do 35,4 % ich ogólnego wpływu w roku 1995.

Z badań aktowych wynika, że stosunkowo duża liczba oddaleń wniosków (ponad 20 % ogólnego wpływu) wynikała przede wszystkim z braku środków finansowych nie wystarczających w sposób oczywisty nawet na zaspokojenie kosztów postępowania (art. 13 pr.up.). Najwięcej odrzuceń wniosku było w roku 1994 – 10,7 % ogólnego wpływu. Zgodnie z art. 11 § 2 pr.up. miało ono miejsce w przypadkach bezskutecznego upływu terminu do złożenia zaliczki na koszty postępowania upadłościowego przez wierzyciela. Z ogólnej liczby wniosków, które wpłynęły w roku 1991 umorzono postępowanie w 38,3 %, w 1992 r. – 30,3 %, w 1993 r. – 16,1 %, w 1994 r. – 22,3 %, w 1995 r. – 7,6 %, w 1996 r. – 8,9 % i w 1997 r. – 3,3 %.

Na 693 wnioski o ogłoszenie upadłości w latach 1991-1997 ukończono postępowanie jedynie w 28 sprawach. Na 60 wniosków, które wpłynęły w 1991 r. – w 8 przypadkach ukończono postępowanie, na 132 wnioski z 1992 r. – w 11 sprawach, na 149 wniosków w 1993 r. – w 4 sprawach, na 121 wniosków w 1994 r. – w 3 sprawach i na 79 wniosków w 1995 r. jedynie w 2 sprawach. Natomiast żadne postępowanie upadłościowe rozpoczęte na podstawie wniosków z 1996 i 1997 r. nie zostało ukończone (tabela 2).

Tabela 2. Wpływy i sposoby załatwiania wniosków o ogłoszenie upadłości w Sądzie Rejonowym – Sądzie Gospodarczym w Bydgoszczy z uwzględnieniem decyzji podjętych w latach następnym (od 1 stycznia 1991 r. do 31 grudnia 1997 r.)

Lata	Wpływ ogółem	Sposób załatwiania											
		Ogłoszenie upadłości		Oddalenie wniosku		Zwrot wniosku		Odrzucenie Wniosku		Umorzenie Postępowania		Ukończenie postępowania	
			%		%		%		%		%		%
1991	60	28	46,7	13	21,6	5	8,3	1	1,7	23	38,3	8	13,3
1992	132	49	37,1	26	19,7	29	22,0	1	0,7	40	30,3	11	8,3
1993	149	53	35,6	34	22,8	32	21,5	10	6,7	24	16,1	4	2,7
1994	121	34	28,1	25	23,1	28	23,1	13	10,7	27	22,3	3	2,5
1995	79	24	30,4	19	24,0	28	35,4	2	2,5	6	7,6	2	2,5
1996	90	27	30,0	20	22,2	29	32,2	4	4,4	8	8,9	0	0
1997	62	15	24,2	8	12,9	18	29,0	2	3,2	3	3,3	0	0

Źródło: Wydział Statystyki Ministerstwa Sprawiedliwości, repertorium sądowe, akta spraw.

3. Powyższe dane statystyczne, w porównaniu z liczbą ogłoszonych upadłości, wskazują na długotrwałość postępowania upadłościowego, na pogarszającą się jego sprawność, a więc skuteczność i szybkość postępowania. Potwierdzają to dane statystyczne z tabeli 3, informujące o przeciętnym czasie trwania postępowania od chwili wpływu wniosku do ukończenia postępowania. O ile przeciętny czas trwania postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości wyniósł około 1,6 miesiąca, o tyle przeciętny czas właściwego postępowania upadłościowego był bardzo długi i dla wniosków złożonych w 1993 r. wyniósł aż 41,8 miesiąca.

Tabela 3. Przeciętny czas trwania postępowania upadłościowego w Sądzie Rejonowym – Sądzie Gospodarczym w Bydgoszczy od chwili wpływu wniosku do ukończenia postępowania (od 1 stycznia 1991 r. do 31 grudnia 1997 r.)

Rok wpływu wniosku o ogłoszenie upadłości	Przeciętny czas trwania postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości dla spraw już ukończonych (w miesiącach)	Przeciętny czas trwania właściwego postępowania upadłościowego (w miesiącach)
1991	3,8	16,4
1992	1,7	34,0
1993	1,6	41,8
1994	1,6	27,5
1995	1,5	25,8
1996	nie ukończono	nie ukończono
1997	nie ukończono	nie ukończono

Źródło: repertorium sądowe.

4. Dane statystyczne (tabela 4) potwierdzają trudną sytuację ekonomiczną niektórych banków (w szczególności spółdzielczych) i towarzystw ubezpieczeniowych, dla których sądem właściwym miejscowo i rzeczowo jest sąd okręgowy – sąd gospodarczy. W roku 1995 wpłynęły 4 wnioski o upadłość banków i w 3 przypadkach ogłoszono upadłość, a także w roku 1995 wpłynął wniosek o ogłoszenie upadłości towarzystwa ubezpieczeniowego i wniosek ten został uwzględniony.

**Tabela 4. Wpływ i sposoby załatwiania wniosków o ogłoszenie upadłości
w Sądzie Wojewódzkim – Sądzie Gospodarczym w Bydgoszczy
w okresie od 1 stycznia 1991 r. do 31 grudnia 1997 r.**

Lata	Wpływ wniosków ogółem	Sposób załatwiania spraw		
		Ogłoszenie upadłości	Oddalenie wniosku	Inny sposób Załatwienia
1991	0	0	0	0
1992	0	0	0	0
1993	0	0	0	0
1994	0	0	0	0
1995	5	4	1	0
1996	0	0	0	0
1997	0	0	0	0

Źródło: repertorium sądowe, akta spraw.

5. Z analizy danych statystycznych (tabela 5) dotyczących spraw upadłościowych w skali całego kraju w latach 1991 i 1992 wynika, że w roku 1991 wpływ wniosków o ogłoszenie upadłości w okręgu Sądu Wojewódzkiego w Bydgoszczy w ilości 60, stanowił w stosunku do ogólnego wpływu w kraju w ilości 250 wniosków – 4,8 %, a w roku 1992 liczba wniosków w okręgu Sądu Wojewódzkiego w Bydgoszczy w ilości 132, stanowiła w stosunku do ogólnego wpływu 3661 wniosków – 3,6 %.

**Tabela 5. Wpływ i załatwianie przez sądy spraw upadłościowych w latach
1991 i 1992. Dane dla okręgów sądów wojewódzkich i całego kraju
ogółem**

Okręg Sądu Wojewódzkiego	Wpływy		Załatwienia	Pozostałość	Przeciętny czas trwania Postępowania (w miesiącach)	
	1991	1992	w 1992		1991	1992
Ogółem	1250	3661	2150	2232	6,8	7,3
Warszawski – ogółem	126	479	279	273	7,0	6,8
w tym woj.:						
warszawskie	117	438	251	253	6,8	6,9
ciechanowskie	9	41	28	20	9,3	5,9
Białostocki	17	58	51	15	5,6	3,1
Bielski	5	72	18	58	9,6	9,7
Bydgoski	60	132	88	94	10,0	8,5

Częstochowski	18	51	26	33	5,3	7,8
Elbląski	17	44	27	26	6,4	7,1
Gdański	145	271	137	246	9,3	10,9
Gorzowski	13	43	21	27	4,6	7,5
Jeleniogórski	27	60	47	14	0,4	2,8
Kaliski	11	31	4	34	7,6	13,2
Katowicki	8	231	114	120	4,5	6,2
Kielecki	24	113	86	40	6,5	4,2
Koniński	22	59	41	23	2,7	4,7
Koszaliński	38	77	44	62	9,2	9,7
Krakowski	37	95	39	71	4,9	9,0
Krośnieński	13	22	21	5	3,7	2,7
Legnicki	19	49	23	38	7,6	9,3
Lubelski – ogółem	57	106	57	88	5,1	10,0
w tym woj.:						
lubelskie	39	80	46	64	4,6	9,6
bialskopodlaskie	10	10	8	10	9,6	12,0
chełmskie	8	16	3	14	1,5	10,5
Łomżyński	11	15	15	–	–	–
Łódzki	87	232	148	159	10,3	8,5
Nowosądecki	8	25	4	22	1,5	10,6
Olsztyński	24	79	38	56	7,5	8,5
Opolski	20	60	33	38	6,6	7,6
Ostrołęcki	22	24	27	1	2,2	0,5
Piotrowski	10	51	44	14	8,4	3,3
Płocki	5	38	25	18	12,0	5,7
Poznański – ogółem	112	305	203	162	6,4	6,4
w tym woj.:						
poznańskie	74	204	117	119	5,2	7,0
leszczyńskie	18	40	27	30	11,3	9,0
pilskie	20	61	59	13	6,6	2,6
Przemyski	12	15	11	7	3,0	5,6
Radomski	16	75	58	28	8,3	4,5
Rzeszowski	6	41	26	20	10,0	5,9
Siedlecki	16	39	7	30	0,8	10,2
Sieradzki	16	33	32	5	3,0	1,8
Skierniewicki	14	37	17	33	11,1	10,7
Słupski	27	66	28	58	8,9	10,5
Suwalski	13	71	53	11	2,8	1,9
Szczeciński	42	99	40	70	3,1	11,0
Tarnobrzeski	6	23	6	21	6,1	11,0
Tarnowski	10	19	12	10	3,6	6,3
Toruński	38	73	37	71	11,1	11,7
Wałbrzyski	4	10	1	13	12,0	15,6

Włocławski	7	37	10	29	3,4	9,4
Wrocławski	35	102	73	51	7,5	6,0
Zamojski	13	27	15	16	8,7	7,1
Zielonogórski	19	77	54	19	0,6	3,2

Źródło: J. Broł, *Prawo upadłościowe w świetle praktyki sądowej*, Warszawa 1995, s. 172.

4. Wnioski końcowe

1. Prawo upadłościowe stanowi instrument prawny niezbędny do funkcjonowania gospodarki wolnorynkowej. W sferze działalności gospodarczej spełnia trzy podstawowe funkcje:

a) pozwala eliminować przedsiębiorców, których istnienie zakłóca sprawny obrót gospodarczy,

b) jest mechanizmem umożliwiającym likwidację majątku masy upadłości oraz równomierne zaspokojenie wierzycieli, w zależności od kategorii wierzytelności i proporcjonalnie do ich wielkości,

c) jest mechanizmem służącym do uzdrowienia i reorganizacji finansowej przedsiębiorstw.

2. Postępowanie upadłościowe nie do końca właściwie realizuje jednak wyznaczoną mu w naszym prawie funkcję. Podstawę do takiego stwierdzenia daje zarówno statystyka sądowa, jak i wyniki badań praktyki sądowej²⁷.

3. Zmian wymagają zwłaszcza niektóre szczegółowe rozwiązania w celu ich dostosowania do potrzeb współczesnej gospodarki wolnorynkowej²⁸.

4. Korzystnym dla zapewnienia pewności i bezpieczeństwa obrotu gospodarczego jest postulat wprowadzenia obligatoryjnego zakazu prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek i sprawowania funkcji reprezentacji spółki kapitałowej w razie udowodnienia działania na szkodę spółki i wierzycieli. Ostatnia nowelizacja prawa upadłościowego wprowadzona ustawą z dnia 31 lipca 1997 r. umożliwia realizację tego postulatu, dzięki przepisom z dodanego rozdziału IV – Odpowiedzialność cywilna.

5. Celowym wydaje się też uregulowanie odrębności materialnoprawnych i procesowych w sprawach upadłościowych w stosunku do przedsiębiorstw państwowych, banków i towarzystw ubezpieczeniowych, w sposób uwzględniający z jednej strony potrzebę zachowania w niezbędnym zakresie owych odrębności, z drugiej zaś w sposób nie stwarzający nadmiernych przeszkód prawnych nie tylko w ogłoszeniu

upadłości tych podmiotów, ale i w sprawnym przeprowadzeniu postępowania upadłościowego w ścisłym tego słowa znaczeniu²⁹.

6. Niewątpliwie istotny jest również postulat pogłębienia wiedzy o postępowaniu upadłościowym przez wszystkich uczestników obrotu gospodarczego. Pozwoli to m.in. na uświadomienie wierzycielom, że w pełni nie wykorzystują istniejących w obowiązującym prawie upadłościowym unormowań, pozwalających na należyte zabezpieczenie ich wierzytelności. Chodzi tutaj m.in. o właściwe i częstsze wykorzystanie przepisu art. 12 pr.up. dotyczącego zgłoszenia wniosku przez wierzycieli o wydanie przez sąd zarządzeń tymczasowych zmierzających do zabezpieczenia majątku.

7. Dotychczasowa praktyka pozwala stwierdzić, że eliminacja mechanizmów tworzenia się masy upadłości z mienia przedstawiającego jedynie wartość ewidencyjną, co stwierdza się jednak dopiero po ogłoszeniu upadłości, przy sporządzaniu bilansu otwarcia, w dużym stopniu zależy też, od bardziej rygorystycznego wykorzystywania przez sądy normy zawartej w art. 10 pr.up., pozwalającej na wysłuchanie dłużnika i wierzycieli, przed rozstrzygnięciem wniosku o ogłoszenie upadłości. Dzięki temu można lepiej zweryfikować rynkową wartość majątku i zminimalizować proceder wyprzedazy przez upadłego atrakcyjnego mienia.

8. Na negatywną ocenę postępowania upadłościowego wpływa również jego mała sprawność, związana z niewielką efektywnością i przewlekłością postępowania. Przyczyny tego stanu rzeczy są złożone i tkwią zarówno po stronie dłużników, wierzycieli jak i sądów, które nie są w pełni przygotowane merytorycznie, ani kadrowo do wypełniania licznych obowiązków związanych z przebiegiem postępowania upadłościowego.

9. Można przypuszczać, że ostatnia nowelizacja prawa upadłościowego, dofinansowanie sądów, wzmocnienie kadrowe oraz intensywniejsza działalność szkoleniowa, a także stworzenie wyspecjalizowanych wydziałów upadłościowych pozwoli na stosunkowo szybkie i zauważalne zwiększenie sprawności postępowania upadłościowego. Sprawność postępowania obejmuje swoim zakresem szybkość i skuteczność (efektywność) postępowania.

Przypisy

- ¹ S. Gurgul, E. Hnat, S. Karabas, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Koszalin 1991, s. 5
- ² Ibidem, s. 5.
- ³ Tekst jedn. Dz.U. z 1991 r., nr 118, poz. 512 z późn. zm.
- ⁴ Zob. zwłaszcza przepisy:
 - a) ustawy z dnia 25.09.1981 r. o przedsiębiorstwach państwowych, tj. Dz.U. z 1991 r., nr 18, poz. 80 z późn. zm.
 - b) ustawy z dnia 16.09.1982 r. – Prawo spółdzielcze, Dz.U. nr 30, poz. 210 z późn. zm.,
 - c) ustawy z dnia 29.08.1997 r. – Prawo bankowe, Dz.U. nr 140, poz. 939,
 - d) ustawy z dnia 28.07.1990 r. o działalności ubezpieczeniowej, tj. Dz.U. z 1996 r., nr 11, poz. 62.,
 - e) ustawy z dnia 14.12.1994 r. o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, Dz.U. z 1995 r., nr 7, poz. 17 z późn. zm.,
 - f) ustawy z dnia 14.12.1994 r. o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych, Dz.U. z 1996 r., nr 1, poz. 3,
 - g) ustawy z dnia 30.08.1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, Dz.U. nr 118, poz. 581.
- ⁵ Ustawa z dnia 31.07.1997 r. o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24.10.1934 r. – Prawo upadłościowe i niektórych innych ustaw, Dz.U. nr 117, poz. 751.
- ⁶ Zob. D. Czajka, *Upadłość i układ*, Warszawa 1998, s. 11.
- ⁷ J. Broł, *Prawo upadłościowe po nowelizacji*, „Monitor Prawniczy” 1997 nr 10, s. 385.
- ⁸ D. Czajka, op.cit., s. 43.
- ⁹ J. Sobkowski, *Istota i znaczenie upadłości w polskim systemie prawnym*, RPEiS 1974, z. 3, s. 243.
- ¹⁰ P. Nazarewicz, *Charakter postępowania upadłościowego oraz wpływ upadłości na procesowe postępowanie cywilne*, PPH 1992 nr 1, s. 14.
- ¹¹ Ibidem, s. 13.
- ¹² K. Lubiński, *Recenzja pracy J. Jankowskiego Uczestnicy sądowego postępowania egzekucyjnego*, PiP 1994 nr 1, s. 95.
- ¹³ J. Broł, *Funkcje postępowania upadłościowego i ich realizacja w świetle praktyki sądowej*, PS 1994 nr 7-8, s. 28.
- ¹⁴ F. Zedler, *Prawo upadłościowe i układowe*, Toruń 1997, s. 59.
- ¹⁵ M. Allerhand, *Prawo upadłościowe. Komentarz*, Warszawa 1937, s. 62.
- ¹⁶ Zob. F. Zedler, op.cit., s. 172.
- ¹⁷ Ibidem, s. 131.
- ¹⁸ Ibidem, s. 61.
- ¹⁹ Ibidem, s. 61.
- ²⁰ Ibidem, s. 61.
- ²¹ Zob. K. Piasecki, *Prawo upadłościowe i prawo o postępowaniu układowym. Komentarz*, Bydgoszcz 1992, s. 143.
- ²² M. Allerhand, op.cit., s. 389.
- ²³ P. Nazarewicz, *Układ w postępowaniu upadłościowym*, PPH 1994 nr 1, s. 2.
- ²⁴ F. Zedler, op.cit., s. 283.
- ²⁵ Ibidem, s. 62.

²⁶ Ibidem, s. 62.

²⁷ Por. J. Brol, *Prawo upadłościowe w świetle praktyki sądowej*, Warszawa 1995, s. 33-34.

²⁸ Tak też J. Brol, *Funkcje postępowania upadłościowego i ich realizacja w świetle praktyki sądowej*, PS 1994 nr 7, s. 41.

²⁹ Ibidem, s. 38.